

PROFILURI ATITUDINALE ȘI AȘTEPTĂRI LEGATE DE POLITICA SOCIALĂ PENTRU TINERET

GEORGETA GHEBREA

INTRODUCERE

Premise teoretice și metodologice

Cercetările referitoare la tineret au o anumită tradiție în Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Astfel, în 1992 a fost realizat un raport de cercetare ce sintetiza mai multe baze de date ale Institutului: "Probleme sociale ale tineretului". În 1994 s-a desfășurat o anchetă de teren pe un eșantion național reprezentativ pentru tineretul din România: "Tineret '94". În 1995 s-a efectuat un studiu care îmbina analiza cantitativă cu cea calitativă, studiu intitulat "Statutul social al tineretului din România: puncte critice, grupuri de risc, soluții posibile". În 1996 cercetarea în acest domeniu a fost continuată de analize secundare ale bazei de date "Tineret '94", precum și de explorări calitative. Analiza secundară a demonstrat că tineretul român nu este omogen. Explorarea calitativă a dorit să se constituie într-o pledoarie pentru o politică socială de tineret diversificată. De ce depinde această diversitate?

Ipotezele - confirmate de cercetarea cantitativă de la care s-a pornit - sunt următoarele:

- statutul socio-demografic determină profilul atitudinal care este alcătuit din: a) atitudini și b) satisfacție. Atitudinile se situează pe trei planuri: relații sociale, norme sociale, mediu social. Satisfacția se exprimă în raport cu domeniile vieții:

- aceste profiluri determină strategia de adaptare: pro-activă, pasivă, reactivă;
- aspirațiile legate de politica pentru tineret sunt modelate de aceste strategii.

Prin urmare, trebuie găsit ceea ce reprezintă "mai bine" pentru categoria respectivă de tineri, caracterizată printr-un anumit profil atitudinal, printr-o anumită strategie de viață. Acest "mai bine" nu este însă ceva impus din afară, ci o sinteză a aspirațiilor lor și a eforturilor de găsire a unor căi de a-i stimula să adopte strategii active în raport cu propria viață și cu mediul social la care trebuie să se adapteze.

Pe baza analizei secundare a rezultatelor cercetării cantitative (ancheta de teren "Tineret '94") au fost identificate șase profiluri atitudinale (tabelul nr. 1):

Tabelul nr. 1

Scurte caracterizări ale celor șase profiluri

P1	sub 24 de ani + elevi + rural/rural + înstărit + stare psihică generală peste medie + încredere și control asupra propriei vieți
P3	studii superioare + urban/urban + încredere și control asupra propriei vieți + consum cultural
P4	între 20 și 24 de ani + sărac + neîncredere și pesimism cu privire la reușită (lipsa controlului) + stare psihică generală sub medie - consum cultural
P5	rural/rural + șomeri + agricultori + Moldova - București - consum cultural
P6	șomeri + fără ocupație + sărac + încredere sub medie și pesimism privind reușita (lipsa controlului) - consum cultural
P7	elevi + București - Moldova - consum cultural de elită + stare psihică sub medie + tendințe anormice

P1 (comunitarul):

Sunt optimiști, încrezători, satisfăcuți de viață, de nivelul lor de trai. Respectă tradițiile și sunt neutri din punct de vedere social-politic. Au, în general, încredere în instituții. Consumul cultural este mediu, cu preferință pentru discotecă. Vor un serviciu care să le ofere o muncă plăcută și interesantă și sunt neparticipativi din punct de vedere socio-politic.

P3 (inovatorul):

Sunt, în general, necăsătoriți. Sunt optimiști și încrezători în forțele proprii. Au un consum cultural peste medie. Definesc reușita în viață prin cea profesională. La un loc de muncă apreciază în primul rând posibilitățile de afirmare profesională. Succesul depinde, în viziunea lor, de individ și mai puțin de alte condiții. Îi nemulțumește corupția din societate. Sunt mai participativi decât media, din punct de vedere socio-politic.

P4 (alienatul):

Percep mediul social-politic ca nepermisiv și necontrolabil. Sunt foarte critici în raport cu societatea. Au încredere scăzută în instituții. Sunt cei mai pesimiști. Se consideră săraci. Reușita, după părerea lor, nu depinde de indivizi, eforturile lor fiind zadarnice. Au un consum cultural sub medie. Pentru ei, banii reprezintă valoarea supremă. Pe locul II plasează familia și locuința. Consideră un loc de muncă bun, atunci când oferă un salariu bun. Nemulțumirile lor principale sunt față de venituri și locuință și nu față de corupție.

P6 (evazionistul):

Pentru ei importante sunt mijloacele, nu valorile-scopuri. Deși consideră mediul social permisiv, sunt caracterizați prin alienare comunitară. Sunt pesimiști, dar mai puțin decât P4. Sunt în general căsătoriți și au copii. Consumul lor cultural este sub medie. Reușita este extrinsecă individului, după opinia lor. Poți reuși și fără studii, important este norocul. Se consideră săraci. Locul de muncă preferabil ar trebui să le ofere un salariu bun. Sunt fataliști, dar și foarte critici în raport cu mediul social și politic. Exacerbează valoarea banilor. Dacă și-ar pierde slujba (de la stat, firmă etc.) ar practica meseria pe cont propriu. Se autoexclud din evoluția societății, pe care o consideră că are loc într-o direcție greșită. Totuși, sunt mai participativi decât P4 pentru a-și apăra interesele pe această cale.

P7 (anomicul):

Au o atitudine negativă față de normele sociale. Problema lor principală este libertatea insuficientă. În viziunea lor societatea merge într-o direcție greșită și sunt nemulțumiți de conducerea ei. Sunt neîncrezători în instituții. Au un consum cultural peste medie. Familia îi interesează mai puțin, acordând, în schimb, o valoare importantă prieteniei. Consideră că sprijinul persoanelor influente joacă un rol important în reușită, dar cred că eșecul este intrinsec, că este rezultatul calităților individului.

Întrucât condiții obiective ne-au determinat să renunțăm la interviul de grup cu subiecți aparținând statutului socio-demografic corespunzător profilului P5 (șomeri din satele Moldovei), am considerat interesantă intervierea unui grup de tineri patroni și întreprinzători.

Cercetarea calitativă, prezentată în continuare, se bazează pe interviuri de grup focalizate, cele șase grupuri intervievate fiind alcătuite în așa fel încât să se respecte trăsăturile socio-demografice ale celor șase profiluri atitudinale.

Ipotezele și obiectivele cercetării

Cercetarea calitativă și-a propus să dea răspunsuri la următoarele întrebări:

a) au subiecții din grupurile respective aceleași profiluri (atitudini + satisfacție) cu cei din clasificarea profilurilor atitudinale?

b) aceste profiluri modelează într-adevăr aspirațiile și strategiile lor de viață?

c) ce ar trebui făcut, în planul politicilor de tineret, pentru a sprijini efortul diferitelor categorii de tineri de a se adapta în mod mai eficient unui mediu social aflat într-o permanentă schimbare și, nu rareori, ostil?

În cele șase grupuri au fost respectate următoarele criterii socio-demografice:

1. sub 25 ani, din mediul rural, elevi sau fără studii superioare;
2. sub 29 ani, necăsătoriți, cel puțin liceul, salariați sau studenți din mediul urban;
3. 20-29 ani, patroni și liberi profesioniști;
4. absolvenți de școală profesională, muncitori;
5. elevi din București;
6. sub 29 ani, șomeri, fără ocupație.

Activitatea de teren

Activitatea de teren s-a desfășurat în București și în județul Ilfov, în perioada octombrie-noiembrie 1996, în ritmul de un grup săptămânal (recrutare, organizare și desfășurare interviu). Interviurile au fost înregistrate audio.

Grupul 1 a fost recrutat din clasele a XII-a ale liceelor dintr-o comună din județul Ilfov.

Grupul 2 a fost recrutat din mai multe facultăți și mai mulți ani de studiu, dintr-o academie de învățământ superior de stat din București.

Grupul 3 a fost recrutat din rândul tinerilor patroni de standuri din magazine en-gros bucureștene.

Grupul 4 a fost recrutat din mai multe secții și ateliere dintr-o mare uzină bucureșteană de construcții de mașini.

Grupul 5 a fost recrutat din rândul elevilor claselor a XII-a dintr-un liceu industrial din București.

Grupul 6 a fost recrutat cu ajutorul funcționarilor Oficiului de muncă și protecție socială dintr-un sector al Bucureștiului.

REZULTATELE CERCETĂRII

Statutul socio-demografic al tinerilor investigați

Componența grupurilor a fost următoarea:

Tabelul nr. 2

GRUPUL 1					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
F1	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
F2	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
F3	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M1	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M2	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M3	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M4	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev

GRUPUL 2					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
F1	22	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student
F2	23	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student
F3	21	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student
M1	24	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student
M2	22	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student
M3	20	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Student

GRUPUL 3					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
M1	27	Înv.sup.	Divorțat	2	Patron
M2	23	Înv.sup.	Necăsătorit	0	Patron
M3	19	Liceu	Necăsătorit	0	Patron
M4	28	Liceu	Căsătorit	1	Patron
M5	29	Liceu	Căsătorit	1	Patron
F1	23	Liceu	Căsătorit	0	Patron

GRUPUL 4					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
F1	28	Șc.prof.	Căsătorit	1	Muncitor
F2	28	Șc.prof.	Căsătorit	0	Muncitor
F3	29	Șc.prof.	Divorțat	1	Muncitor
M1	21	Șc.prof.	Necăsătorit	0	Muncitor
M2	25	Șc.prof.	Căsătorit	0	Muncitor
M3	27	Șc.prof.	Căsătorit	0	Muncitor

GRUPUL 5					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
F1	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
F2	19	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
F3	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M1	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M2	17	Liceu	Necăsătorit	0	Elev
M3	18	Liceu	Necăsătorit	0	Elev

GRUPUL 6					
Subiectul	Vârsta	Studii	Stare civilă	Număr copii	Statut ocupațional (genul)
F1	26	Șc.prof.	Căsătorit	1	Șomer
F2	24	Șc.prof.	Căsătorit	1	Șomer
F3	25	Liceu	Necăsătorit	0	Șomer
M1	21	Liceu	Necăsătorit	0	Șomer
M2	22	Liceu	Necăsătorit	0	Șomer
M3	24	Liceu	Necăsătorit	0	Șomer

Statutul economic

Grupurile nu au un statut omogen din punct de vedere economic, material. Majoritatea se plâng de nivelul lor de trai, considerând că o duc foarte greu. Cei mai nemulțumiți de situația lor sunt muncitorii (grupul 4) și șomerii (grupul 6). Cauzele constau în veniturile reduse (salarii sau ajutoarele de șomaj):

"Păi la banii ăștia, cu 100.000..." (M1, gr.4).

"Muncești degeaba." (M2, gr.4).

Grupul de elevi din mediul rural a considerat, spre surprinderea noastră că *"în general o duc bine, sunt pe linia de plutire"* (F1, gr.1) pentru că părinții lor au mai multe surse de venit: salarii de la stat, pământ (pe care cultivă grâu, porumb - deși aceste venituri sunt nesigure, recolta depinzând de condițiile meteorologice; o altă dificultate este insuficiența pământului - suprafețele sunt prea mici pentru a întreține o familie - există un caz în care au fost micșorate din cauza construcției autostrăzii); animale (porci, vaci, păsări); afaceri (M2 menționează că în veniturile familiei lui aceasta este principala sursă, salariile reprezentând mai puțin de jumătate).

Grupul 2 (studenți) nu este satisfăcut de situația sa materială, având, în general, aspirații mult mai mari. Totuși, sunt conștienți că față de alți oameni din societatea noastră nu o duc rău.

Grupul 3 (patroni) consideră că veniturile obținute sunt prea mici față de efortul depus. Cei care au început afacerile de mai mult timp dispun de venituri mai mari decât media populației. Chiar își permit cheltuieli deosebite, dar nu au suficient timp și se gândesc mai degrabă la extinderea afacerii, la reinvestire, decât la cheltuirea profitului obținut:

"Suntem în deficit; efectiv lucrăm în pierdere." (F1, gr.3).

Participanții la grupul 5 nu o duc atât de bine cum și-ar dori; părinții o duc greu și au cheltuieli mari; ei sunt în majoritate interni la liceu sau fac naveta; este scump și transportul și internatul, cantina... acum, fiind clasa a XII-a și având examenul de admitere la facultate trebuie să acopere și costul meditațiilor, care e în jur de 200.000 lei pe lună.

Profilul atitudinal

La acest subcapitol ne propunem să aflăm cum percep tinerii lumea în care trăiesc precum și relațiile pe care le au ei cu această lume. Este vorba de o lume

alcătuită din mai multe cercuri concentrice (centrul fiind tânărul însuși): primul cerc este alcătuit din familie, urmează prietenii, colegii, rudele, vecinătatea; instituțiile care fac conexiunea cu societatea: școala, locul de muncă; comunitatea locală; procesele sociale majore pe care le traversează societatea românească în ansamblul său: comunitatea internațională. Această lume este în primele sale cercuri apropiată, chiar caldă, pentru a deveni apoi din ce în ce mai abstractă, mai schematică, mai conformă cu lozincile mass-media.

Părinții

Relațiile cu părinții nu sunt simple, lineare.

"Relația e furtunoasă." [M2, gr.1].

"În relațiile cu părinții există de toate, la un loc." [M3, gr.6].

Tinerii sunt conștienți de diferența (uneori prăpastia) care există între generații dar, în ciuda acesteia, își dau seama că părinții sunt cei mai apropiați și mai "de nădejde":

"Se amestecă pentru că sunt părinți. Însă există iubire, încredere reciprocă.

Dacă n-ar fi ei, n-am putea să facem nimic." [F1, gr.3].

"Sunt singurii oameni care ne ascultă. Sunt cel mai mare sprijin moral." [M3, gr.3].

"Există dragoste, respect". [F3, gr.1].

Principala cauză a neînțelegerilor sunt deosebirile de mentalitate:

"Am depășit faza de conflicte. Ne întâlnim din când în când. Vor să dea sfaturi dar nu mai sunt în măsură." [M2, gr.3].

"E o altă mentalitate, ei au trăit alte timpuri. Sunt discuții în contradictoriu" [M1, gr.4].

"Ei văd lucrurile în felul lor, noi în felul nostru." [F3, gr. 6].

Un rol important în declanșarea conflictelor îl au și aspectele materiale ale vieții:

"Sunt relații bune până la bani." [M1, gr.1].

"Ne certăm din cauza banilor." [M2, gr.4].

"Sunt nemulțumiți că trebuie să ne ajute tot timpul." [F2, gr.4].

Cazuri mai grave de neînțelegeri s-au întâlnit în grupul de tineri din mediul rural, unde atitudinea părinților e mai rigidă:

"Nu am voie să merg nici măcar să cumpăr o pâine sau la o prietenă în vizită." [F2, gr.1].

"Părinții deja mi-au planificat viitorul." [M2, gr.1].

Prietenii

Tinerii apreciază prietenia ca pe un lucru important în viață, dar din motive diferite: pentru distracție (grupurile de elevi și studenți) sau pentru sprijinul pe care îl poate oferi (celelalte grupuri):

"Sunt găști de rockeri, raperi, cocalari. Eu sunt într-o gașcă de rockeri. Chiar dacă nu sunt cu totul de acord, acum înțeleg și accept regulile." [F1, gr.1].

"Un prieten te ajută: la o adică prietenii la nevoie se cunosc." [M3, gr.6].

Totuși, prietenia joacă un rol secundar în viața tinerilor intervievați. O anumită tendință de izolare socială este prezentă în toate grupurile, chiar dacă explicațiile sunt diferite:

- interdicțiile părinților [gr. 1];
- învățătura care ocupă o mare parte a timpului [gr.2, 4];
- munca foarte solicitantă [gr.3]:

"Am un prieten care, la fel ca mine, este foarte implicat în afaceri. Deși stăm ușă în ușă, mă văd cu el maximum un sfert de oră pe zi, când se întâmplă să ieșim amândoi în același timp. În rest, se întâmplă pe la 12 noaptea să mai dau un telefon să întreb: ce mai faci, mami?" [M4, gr.3]:

- greutățile familiale [gr.6]:

"Nu ne întâlnim prea des, eu sunt cu copii" [F3, gr.6].

"...când ai familie, servicii..." [F1, gr.6].

Timpul liber

Tendința de izolare în interiorul spațiului familial și al preocupărilor cotidiene este ilustrată și prin lipsa de amploare și varietate a activităților de timp liber. Participanții la discuții au invocat lipsa banilor și a timpului de care ar avea nevoie pentru a-și organiza timpul liber așa cum ar dori. Mai activi sunt elevii și studenții pentru care a merge la o discotecă, la un bar, la un cinematograful, într-o excursie la munte, în week-end, nu este un lucru ieșit din comun. Pentru ceilalți, distracția înseamnă:

"la o bărfă" ... "la o bere cu vecinii, în fața blocului" ... "am o vecină cu care mai beau o cafea" ... [gr. 4 și 6].

Școala

Tinerii sunt, în general, nemulțumiți de modul și condițiile în care se desfășoară activitatea de învățământ. Principalele motive pe care ei le invocă sunt lipsa de atractivitate, slaba pregătire a unor profesori, insuficienta pregătire practică, dezorganizarea, slaba dotare materială a liceelor și facultăților:

"Studiile pe care le facem ar fi suficiente pentru o muncă necalificată dar sunt probleme cu calificarea." [F2, gr.1].

"Practica nu se face în raport cu specializarea liceului, ci cu ce vrea maestrul". [M3, gr. 5].

"Două săptămâni de practică stăm degeaba și la sfârșit facem ce ne spune maestrul". [M1, gr.5].

"S-ar putea face câte ceva, dar nu există aparatura necesară pentru toți copiii. Există două ciocane de lipit la tot liceul". [M3, gr.5].

"Lipsește materialul didactic, de exemplu nu avem o minge pentru sport". [F3, gr.5].

"Corpul profesoral este o structură atât de închisă, încât ca să intri trebuie să dai din coate, să rupi cu dinții, se mănâncă între ei, și ce e mai rău e că s-au apucat de afaceri". [M1, gr.1].

"Facultatea ar trebui să aducă oameni cu o anumită experiență". [M2, gr.1].

"După Revoluție, toată materia s-a schimbat, profesorii au trebuit să învețe o dată cu noi și nu toți fac față..." [F3, gr.1].

Munca

Mediul muncii este apreciat ca prea puțin favorabil de către tinerii participanți la discuții. În toate grupurile a fost exprimată opinia că tinerii sunt obstrucționați de către cei mai în vârstă.

"Există o atitudine de ostilitate față de tineri; bătrânii nu-i înțeleg". [F1, gr.1].

"Tinerii nu au locuri de muncă". [M3, gr.3].

"Cei în vârstă nu vor să se retragă; e o luptă între generații". [M2, gr.3].

Tineretului nu i se acordă încrederea necesară, promovarea folosind alte criterii decât competența (nepotismul, corupția, vechimea):

"Tinerii nu sunt promovați; vechimea contează, nu competența". [M1, gr.4].

"Tinerii nu au condiții de afirmare; nu există încredere în tineret". [F3, gr.5].

"Li se pun piedici; e vechea mentalitate: numai dacă ai pile reușești". [M2, gr.6].

Unele exprimări s-au caracterizat printr-o anumită duritate în raport cu cei vârstnici, care ar trebui să se dea la o parte (să se pensioneze) pentru a face loc tinerilor:

"Pensionarii să facă loc. Ei au protecție socială, au medicamente, au transport gratuit, au pensii mari. Noi nu știm dacă mai apucăm vârsta lor." [F1, gr.5].

Opinii similare au fost exprimate și în grupurile 1, 4 și 5.

În grupurile 2 (studenți) și 3 (patroni), părerile au fost mai puțin fataliste și mai încrezătoare în șansele de afirmare profesională a tineretului. În aceste grupuri s-a susținut ideea că succesul și promovarea țin în primul rând de capacitățile individului și că există azi în România întreprinderi interesate să promoveze tinerii, ba chiar îi favorizează. Aceasta este situația, în general, în sectorul privat:

"În sectorul particular, tinerii au șanse. Depinde de ei să profite de aceste șanse." [M2, gr.3].

Mediul social-politic

Tinerii intervievați nu își amintesc prea bine cum se trăia în regimul trecut, fiind prea mici pentru a realiza ce se întâmpla pe vremea aceea. Deseori, acea epocă este învăluită în culorile și atmosfera unei copilării fericite, vârsta care atenuează conștientizarea dificultăților.

De aceea, percepția lor despre regimul trecut a fost modelată de unele stereotipuri apărute în ultima vreme în media și în opinia publică. Astfel, a ajuns un loc comun ideea că "înainte se trăia mai bine":

"Înainte era mai bine decât acum. Trăia și bogatul și săracul. Acum nu există locuri de muncă". [F2, gr.1].

"Acum nu ai bani cu ce să cumperi". [F3, gr. 1].

"Atunci ne descurcam. Acum mai greu". [F3, gr.4].

"Înainte era mai bine". [F2, gr.4].

"Era bine. Terminai liceul și aveai locul de muncă asigurat". [F1, gr.4].

"Înainte mai puteai să-ți cumperi un aragaz. Cu un CAR am mobila toată bucătăria". [M2, gr.4].

"Din '90 n-am reușit să-mi fac nici un concediu". [M3, gr. 4].

"Aveai bani să cumperi câte ceva, dar n-aveai ce, acum ai ce, dar n-ai bani". [F2, gr.6].

După cum se observă, majoritatea subiecților care au exprimat astfel de păreri sunt din grupurile 1 (tineret rural), 4 (muncitori) și 6 (șomeri). Grupurile 2 (studenți), 3 (patroni) și 5 (elevi din mediul urban) au insistat mai puțin asupra aspectelor materiale, fiind interesați mai mult de climatul moral, spiritual, de relațiile dintre oameni și de calitatea mediului social-politic, în general. Astfel, ei au remarcat:

- degradarea relațiilor interumane:

"Oamenii nu erau așa egoiști". [M1, gr.2].

"Acum la noi fiecare trage pentru el, oamenii nu sunt uniți". [M1, gr.5].

- grăbirea, nerăbdarea timpului:

"Înainte oamenii aveau timp de vizite, de concedii...". [F1, gr.3].

- democratizarea:

"Oamenii au acum libertate, dar nu știu ce să facă cu ea. Libertate înseamnă și responsabilitate". [M2, gr.2].

"Democrația a venit prea repede și nu eram pregătiți. Lucrurile trebuiau să se desfășoare mai lent.". [M2, gr.5].

"S-a schimbat informarea populației". [F3, gr.6].

În ciuda criticilor la adresa societății actuale au fost remarcate și aspectele pozitive, nici un participant la discuții nefiind de acord să se dea timpul înapoi, ci vrând doar ca lucrurile să meargă mai bine.

Nu se poate să nu remarcăm însă virulența criticilor exprimate în grupul 5 (elevi din București), pentru care societatea românească actuală este dominată de imobilism, corupție, escrocherii, trădarea intereselor reale, incompetență, demagogie, singura soluție fiind, în opinia lor, un regim autoritar:

"Corupția este mușamalizată. Astăzi îi arestează și mâine le dă drumul". [M3, gr.5].

"Banii cumpără totul". [F3, gr.5].

"Fane Spoitorul și Miron Cosma joacă puterile pe degete". [F2, gr.5].

"Cu banii cumperi puterea". [F1, gr.5].

"Sunt prea multe promisiuni și nimic concret". [M2, gr.5].

"Există prea puțini oameni corecți". [M1, gr.5].

"Nu este o ordine de priorități. Este o brambureală peste tot". [F3, gr. 5].

"Există oameni capabili, dar nu sunt în funcții cu putere de decizie". [F2, gr.5].

"S-a schimbat regimul, dar tot aceiași oameni au rămas". [M2, gr.1].

"La această "democrație" ar trebui cineva cu mână de fier". [M2, gr.5].

"Trebuie găsiți oameni cu mână de fier". [M3, gr.5].

Drepturile omului

Tinerii participanți la interviuri și-au manifestat neîncrederea în respectarea drepturilor omului în țara noastră. Această neîncredere ilustrează de fapt neîncrederea în instituțiile statului responsabile de protecția cetățeanului, de menținerea ordinii și legalității:

"Toate drepturile sunt încălcate, de exemplu, poliția mai întâi te bate și pe urmă stă de vorbă cu tine". [M1, gr.1].

"Drepturile sunt încălcate de sus. De exemplu, nimeni dintre cei care dau în judecată statul și au dreptate, nu-și primește dreptul înapoi". [M2, gr.5].

Principalele drepturi considerate a fi încălcate sunt cele de natură socială: drepturile copiilor, ale tinerilor căsătoriți [gr.3], drepturile elevilor, protecția grupurilor defavorizate:

"Chestia cu protecția socială. Ai rămas fără servicii, fără bani, nu mai interesează pe nimeni". [M1, gr.4].

"... în școală anumiți profesori folosesc cuvinte jignitoare, nu știu să se impună". [M2, gr.6].

Privatizarea

Tinerii investigați au făcut o diferență clară între privatizarea ca idee, ca principiu, și privatizarea așa cum s-a realizat ea în mod practic în țara noastră până acum. Dacă, în principiu sunt de acord cu privatizarea, fiind conștienți că, în ciuda unor urmări negative, este, totuși, singura soluție de redresare a economiei românești - majoritatea consideră modul în care s-a făcut privatizarea (în special "marea privatizare" prin cupoane realizată de guvernul Vacăroiu) ca pe o "mascaradă".

Aceasta fiind opinia generală, grupurile prezintă totuși unele diferențieri:

- cei mai entuziaști apologeți ai privatizării au fost grupurile 2 (studenți) și 3 (patroni); nu este singura împrejurare când cele două grupuri au reacționat identic;
- celelalte grupuri sunt împărțite între temeri și speranțe; mulți acuză o lipsă de informare, susținând că nu le este încă foarte clar ce înscamnă privatizare și care sunt toate consecințele - pozitive și negative - ale acestui proces:

"Nu putem spune nimic clar". [M1, gr.1].

"Informația a fost foarte proastă; ne-am luat după cifre (capital, beneficiu)". [M3, gr.4].

Principalele speranțe sunt:

- însănătoșirea economiei, chiar dacă aceasta va necesita un timp mai îndelungat:

"Economia o va duce mai bine, însă în timp". [M2, gr.1].

- democratizarea relațiilor economice:

"Ar putea fi o speranță pentru că acțiunile aparțin mai multor oameni". [F3, gr.1].

- reducerea șomajului:

"Să nu mai fie șomeri. Asta înseamnă privatizare în masă". [F2, gr.6].

"Se pot crea locuri de muncă în sectorul particular. Buticuri, chestii d-astea". [M3, gr.6].

Principalele temeri sunt:

- excluderea salariaților de la luarea deciziilor:

"Totul depinde de intențiile patronului". [M2, gr.1].

- inechitatea socială, sărăcirea accelerată:

"Tot cei bogăți se vor îmbogăți". [F1, gr.1].

- șomajul:

"Lor nu le trebuiau toți salariații, numai vreo 1400". [M3, gr.4].

"Mie mi-e teamă că privatizarea va duce la un șomaj și mai mare". [F3, gr.6].

"Cei care vor avea bani vor cumpăra acțiuni, vor deveni patroni, vor da afară oameni". [M2, gr.6].

- cumpărarea țării de către străini:

"O firmă străină a vrut să cumpere fabrica, Noi trebuia să devenim chiriași în propria noastră țară". [F1, gr.4].

"Deveneau proprietari pe 80% din clădire și din tot". [F2, gr.4].

Percepția diferențelor urban-rural

Majoritatea subiecților, chiar dacă trăiește la oraș, are legături cu lumea satului: au rude, merg din când în când la țară, uneori chiar pentru a munci, pentru a da o mână de ajutor, unii chiar au pământ. De aceea, cunoașterea mediului rural este destul de directă.

Principala diferență observată este lipsa (la sate) a confortului modern și a unei vieți culturale.

"Confortul este mai mic la țară". [M3, gr.1].

"La oraș este mai bine, cultural vorbind". [F2, gr.2].

"Întoarcerea la țară este puțin probabilă. Societatea care evoluează tinde să devină urbană". [F3, gr.2].

Respondenții au remarcat și dificultățile muncii în agricultură: efortul mare, nesiguranța rezultatelor, lipsa posibilităților de a crește productivitatea, profitul redus:

"De exemplu, creșterea tradițională a oilor a devenit o povară din cauza profitului care este sub cheltuieli." [M3, gr.2].

"La țară n-ai cu ce trăi: părinții mei muncesc toată ziua, n-au timp nici să mănânce și nu au nici un profit. Toată pensia o bagă în arat, în semănat... N-au nici ce să vândă". [F2, gr.4].

"E prea mult de muncă la țară". [M2, gr.5].

"Pământul cu timpul este abandonat. Oamenii nu-l mai lucrează din cauza costurilor mari pentru lucrările agricole". [M1, gr.5].

Singurele poziții favorabile posibilității unei vieți mai bune în mediul rural, comparativ cu mediul urban, au fost exprimate în grupul 6 (șomeri), unde câțiva subiecți au apreciat faptul că la țară, cel puțin, poți munci:

"La țară, dacă muncești, ai. Aici muncești, dar nu ai". [M1, gr.6].

Sugestiile pentru îmbunătățirea situației au fost foarte diferite: de la propunerea de a reînființa CAP-urile la efortul de a apropia condițiile de viață de la sat cu cele de la oraș:

"Găsește cum să obții aceleași condiții de trai și la țară". [M1, gr.1].

"Lumea o duce prost la țară pentru că a fost proastă. A luat pământ prea mult și nu poate să-l lucreze. Trebuia să lase totul cum a fost, să muncească toți, să beneficieze toți de rezultate. Acum lasă pământul nelucrat". [F2, gr.5].

Integrarea etnică

Cele două minorități aduse spontan în discuție au fost rromii și maghiarii. Percepția în raport cu rromii este preponderent negativă, pe când maghiarii sunt văzuți într-o optică mai complexă:

"Romii fac dezastru, maghiarii sunt civilizați". [M1, gr.1].

O situație conflictuală a fost remarcată de către grupul 1 (tineret rural): în satele unde locuiesc unii dintre tinerii participanți la discuția de grup, rromii sunt foarte agresivi și pun în pericol siguranța majorității locuitorilor, prin furturi, bătăi, distrugereri. Populația majoritară a ajuns la limita răbdării fiind silită să suporte zilnic astfel de umilințe. Tinerii înșiși spun că aproape nu mai pot ieși din casă (în special fetele) din cauza unor posibile agresiuni din partea rromilor. Singura soluție pe care ei o văd în această situație este intervenția în forță a organelor de ordine:

"Să facă razii, să-i bage în dube". [F1, gr.1].

Ceea ce li se reproșează rromilor este comportamentul lor delincvent și abilitatea de a se eschiva față de poliție:

"Poliția e cu ei: țiganii fac legea". [F2, gr.1].

"Romii sunt cocoloșiți". [M1, gr.2].

"Romii nu sunt integrați pentru că diferențele culturale sunt prea mari". [M3, gr.2].

"Țiganii pot să facă orice: pe o parte îi bagă la închisoare, pe altă parte le dă drumul". [M2, gr.6].

În privința maghiarilor, tinerii intervievați au apreciat că, în plan local, la nivelul relațiilor interpersonale, nu există probleme grave: problemele grave au fost create de către politicieni, în mod artificial:

"Cred că problema nu e la nivel interpersonal". [F1, gr.2].

"Ungurii au fost stârniți împotriva noastră cu legea învățământului ca și minerii". [M3, gr.4].

"Ei local se înțeleg foarte bine". [M2, gr.3].

"Nu populația a cerut drepturi; alții de sus". [F3, gr.5].

"La Cluj sunt vecini români, maghiari, se înțeleg bine". [F2, gr. 6].

Subiecții au apreciat că din punct de vedere legal, minoritățile au destule drepturi în țara noastră și, măcar din acest motiv, ar trebui să învețe românește și să nu mai refuze să vorbească limba statului în care trăiesc.

"În nici o țară minoritățile nu au atâtea drepturi; noi încercăm cu orice preț să câștigăm Occidentul". [F1, gr.2].

"La noi națiunea română e cea dezavantajată". [M2, gr.2].

"Știu un baiat maghiar de 7 ani care nu știe o boabă românește; nu vor să vorbească românește". [F3, gr.2].

"Limba română trebuie învățată pentru a se descurca". [M1, gr.4].

"Au prea multe drepturi. Eu înțeleg că dacă e cetățean român să vorbească românește". [F3, gr.6].

Integrarea în NATO și în organismele europene

Deși informațiile despre organismele internaționale sunt destul de reduse ["ce mai e și Nato asta?"; "nu știm ce e Piața Comună"/ tinerii susțin, în principiu, ideea integrării în aceste organisme. Ei cred că această integrare ar fi stimulativă pentru România, pentru creșterea nivelului de civilizație [F3, gr.1] și pentru securitatea țării ["am avea oarecare spate" - M2, gr.6].

Drept consecințe negative au fost indicate creșterea prețurilor, care s-ar alinia la piața internațională ["prețurile cresc din cauza străinilor" - M1, gr.4].

Percepția viitorului

Principalele motive de îngrijorare pentru tinerii participanți la interviuri sunt nivelul de trai și activitatea profesională.

Grupurile de elevi (1 și 5) își pun problema intrării la facultate, ca problemă fundamentală a existenței lor în acest moment; dar, fie că reușesc, fie că nu, această problemă naște motive de îngrijorare: dacă reușesc nu știu dacă părinții lor vor fi capabili să-i întrețină pe durata studiilor, iar dacă nu, le va fi foarte greu să-și găsească un loc de muncă. Nivelul redus de trai influențează și alegerea profesiei, limitând dorințele personale și posibilitățile de liberă opțiune:

"Din cauza banilor nu mai poți să-ți alegi meseria care îți place. De exemplu, eu voiam să fiu învățătoare, dar din cauza salariilor mici din învățământ am refuzat". [F2, gr.5].

Unele îngrijorări au fost exprimate și în grupul 2 (studenți) deși acest grup s-a dovedit cel mai încrezător în forțele proprii și în posibilitatea găsirii unui loc de muncă:

"Mă îngrijorează faptul că facultatea nu ne oferă o pregătire adecvată".

Multă încredere în forțele proprii au și tinerii patroni (grupul 3); totuși, mersul afacerii este problematic, nu din cauza nepriceperii lor, ci a condițiilor din economia românească: nesiguranță, instabilitate, neseriozitate, corupție...

Cei mai mefienți în raport cu ceea ce le rezervă viitorul sunt subiecții grupului 4 (muncitori): ei sunt nemulțumiți de salariile infime, dar sunt și mai speriați că ar rămâne fără aceste salarii din cauza posibilelor concedieri masive:

"Când am venit aici eram 7.000 de muncitori, acum am rămas 2.000 și nu suntem siguri de locurile de muncă". [F1, gr.4].

Cel mai mare motiv de nesiguranță rămâne, în toate grupurile, inflația necontrolabilă:

"Lipsa banilor. Inflația. Nu mai poți să cumperi ceea ce vrei, ci ceea ce poți". [F2, gr.5].

"Prețurile sunt foarte mari". [F3, gr.1].

"Înainte erau bani dar nu aveai ce cumpăra, acum nu avem bani dar avem ce cumpăra". [M2, gr.2].

"E un dezastru. Inflația e cea mai mare problemă". [F1, gr.6].

"În prezent la noi exportul este foarte mic. Exportăm foarte puțin și de aceea este scăderea aceasta a leului". [M1, gr.6].

Observăm că explicația dată cauzelor inflației este destul de pertinentă: faptul că societatea noastră consumă mai mult decât produce: această explicație dovedește că tinerii subiecți nu sunt lipsiți de cunoștințe economice.

Strategii de adaptare

Utilizarea banilor

Cel mai clar test în privința opțiunii pentru o anumită strategie de viață l-a reprezentat răspunsul la întrebarea: "Ce ați face dacă ați câștiga o sumă de bani foarte mare (la loto, de exemplu)?"

Motivația cea mai frecventă pe care subiecții o dădeau pentru practicarea unei anume strategii de adaptare, a unui anumit mod de viață, și anume lipsa banilor, a fost astfel eliminată, ei având posibilitatea ca, măcar în imaginație, să aibă o opțiune liberă.

Răspunsurile tinerilor au indicat însă cu claritate faptul că a beneficia de o sumă mare de bani nu îi face să își schimbe în mod fundamental strategia de viață. Cei care au încercat să trăiască într-un mod mai activ, vor utiliza respectiva sumă de bani într-un mod mai activ. Cei care se raportează la viață mai mult pasiv sau reactiv, vor utiliza banii, indiferent de cantitatea acestora, pentru a-și consolida această strategie.

Din varietatea răspunsurilor în cele șase grupuri, se pot deosebi cele două opțiuni fundamentale: tendința activă, de a investi și tendința pasivă, de a consuma.

Tendința activă:

Accasta tendință caracterizează cu precădere grupurile 2 (studenți) și 3 (patroni). Nici un subiect participant la aceste grupuri nu și-a pus problema

consumării banilor, ci numai a investiții lor: vor "ceva din care să vină bani" (F1, gr.2); "ceva care să-i protejeze de această nesiguranță în viitor". (M1, gr. 2), "În nici un caz nu i-aș cheltui, i-aș reinvesti, problematic este unde și când: până mă hotărâsc, aș face un depozit bancar". (M2, gr.2)

Investiția la care s-au gândit în mod frecvent studenții este cumpărarea de apartamente pentru închiriere (sunt mai speculativi ca alte grupuri dar arată că știu să facă bani repede). Studenții manifestă o încredere mai mare în bănci, chiar dacă nu 100% (F2, gr.2).

Deși foarte activi, studenții și-au manifestat îngrijorarea în privința faptului că ar putea să își termine facultatea și să se și ocupe de afaceri în același timp. Ei cred că studenții nu au condiții să facă și altceva în afară de facultate:

"...exclue facultatea: trebuie să-ți faci o pregătire profesională bună... să pornești o afacere bună și să faci și facultatea bine, e greu". [F2, gr.2].

Grupul de tineri patroni nu concep o altă utilizare a banilor în afara afacerilor pe care le-au început deja, dar poate la alt nivel, cu parteneri străini, cu marfă de mai bună calitate.

Opțiuni pentru un mod activ de utilizare a banilor au fost exprimate și în celelalte grupuri, dar sporadic. Astfel:

- grupul 1: un subiect (investiții în utilaje pentru o fabrică de pâine);
- grupul 4: nici un subiect;
- grupul 5: un subiect:

"nu optez pentru o bancă deoarece dacă dă faliment banii se pierd chiar dacă greșea e a băncii sau nu: deci, mai bine investesc banii în ceva". [F3, gr.5].

- grupul 6: doi subiecți (unul vrea să investească în afaceri cu mobilă, celălalt în afaceri imobiliare). Tinerii șomeri demonstrează un orizont mai deschis decât tinerii muncitori, probabil pentru că statutul lor de șomer nu a devenit cronic și pentru că, puși în această situație dificilă, au fost obligați să se gândească la soluții de ieșire din criză. Deși profund nemulțumiți de situația lor, muncitorii se complac totuși în ea, agățându-se de salariul lunar și de locul de muncă pe care, de bine-de rău, îl au.

Tendința pasivă:

O sumă mare de bani inspiră, pentru majoritatea subiecților din grupurile 1, 4, 5 și 6, dorința de a-i cheltui, fie pentru acoperirea unor necesități stringente (casă, mobilă, haine), dar imposibil de realizat în condițiile date, fie pentru a achiziționa anumite simboluri ale standardului de viață (mașină), fie pentru a se distra pur și simplu (baruri, discoteci plimbări, excursii).

Este interesant și faptul că trei subiecți s-au gândit să utilizeze banii pentru a face o donație la biserică.

Sursele de venituri

Modul în care subiecții obțin veniturile necesare traiului este, de asemenea, semnificativ pentru felul lor de raportare la viață. Unii "se mulțumesc" cu ceea ce primesc în mod obișnuit: salarii, alocații, burse, ajutoare de șomaj, sprijinul din

partea părinților. Alții încearcă, chiar înfruntând anumite riscuri, să își diversifice sursele de venituri pentru a-și îmbunătăți nivelul de trai, pentru a fi independenți din punct de vedere material sau pentru a avea o viață profesională mai dinamică.

Din acest punct de vedere, cei care au adoptat **strategia de viață cea mai activă** sunt patronii (grupul 3). Majoritatea dintre ei au renunțat la profesia de bază, la un loc de muncă relativ sigur, pentru a se lansa în afaceri, cu posibilitatea de a obține venituri importante în raport cu media populației, dar și cu mari riscuri de a pierde totul.

"Eram inginer, aveam un loc de muncă, dar nu eram mulțumit nici de salariu, nici de ce făceam; pierdeam timpul, aveam impresia că viața trece pe lângă mine. Nu mi-a fost greu să renunț. Știam că risc mult, dar nu regret. Mi s-a întâmplat să mai pierd, mai ales la început, și acum am destul de multe probleme, dar îmi place ce fac, mă captivează..." [M1, gr.3].

Pe locul doi în această ierarhie ad-hoc se situează studenții (grupul 2). Deși sursa principală a veniturilor lor o reprezintă părinții (bursa fiind doar o treime din veniturile totale de care dispun), ei se gândesc, și chiar obțin, din când în când, venituri din alte surse, cel mai adesea "joburi" ocazionale. Ei sunt de părere că nu au, în general, alte surse de venit pentru că sistemul din România nu favorizează munca studenților: nu oferă locuri de muncă cu orar redus sau flexibil astfel ca studenții să aibă timp și de învățatură:

"În Germania există sistemul ăsta. Part-time. Sau, de exemplu, sâmbăta, duminica, când salariații au liber, patronii angajează studenți, 4-5 ore pe zi. Sau lucrul de noapte. De exemplu, eu am lucrat la o firmă anul trecut, 8 ore pe zi, și câștigam 200.000 lei. Prietena mea din Germania lucrează 5 ore pe săptămână la un cinema și câștigă 12 mărci pe oră..." [F3, gr.2].

De asemenea, o altă dificultate este inexistența unei bănci de date în această privință, deoarece este nevoie de munca studenților și oferte de locuri de muncă pentru ei ar exista.

Unii studenți s-au plâns de "exploatarea" muncii lor și chiar de șantaj:

"A. ești student și vrei să lucrezi part-time... Uite, lucrezi dar pe cât vreau eu să-ți dau. Ori accepți, ori nu..." [F2, gr.2].

În celelalte grupuri, tendința pro-activă a fost sporadică: în grupul 1 (elevi din rural) un singur băiat se întreține singur, făcând reparații auto. De asemenea, în grupul 6 (șomeri) unii mai lucrează "la negru":

"Ne mai descurcăm și noi cum se poate. Nu găsim ușor. Atunci când ai nevoie de bani faci tot ce poți. Eu am făcut de toate: de la pus tapet la vopsitorie..." [M2, gr. 6].

Cei care au rude la țară (bunici) le mai dau o mână de ajutor și mai câștigă câte ceva, dacă nu bani, măcar produse.

Tinerii șomeri, forțați poate de împrejurări, par a fi mai activi decât alte categorii de tineri. De aceea, este foarte importantă sprijinirea lor pentru a demara afaceri și activități, întrucât este inefficient ca un asemenea potențial să se piardă, tinerii să fie împinși într-un șomaj prelungit și marginalizați.

Tendința pasivă este dominantă în grupurile de elevi (1 și 5) și de muncitori (4).

Deși sunt salariați și au vârsta independenței materiale, participanții la grupul 4 apelează lunar la părinți, cu toate că sunt conștienți că nici aceștia nu au de unde să îi ajute. Este uimitor că părinții lor, pensionari sau cu salarii modeste găsesc lunar sume de bani pentru a-și ajuta copiii, care copiii sunt la vârsta când ar trebui nu numai să-și asume completa autonomie economică, dar chiar să inverseze sensul fluxului sprijinului familial, de la ei către părinți.

"Ne mai ajută și părinții. Aproape lunar. Nu mai știu cum să drămuiesc banii. Mi-e rușine când ai mei îmi zic: Tu, salariată, apelezi tot la noi. Dar nu am încotro". [F1, gr.4].

Principalele cheltuieli

Tendința "activă" sau "pasivă" în obținerea veniturilor determină aceeași dominanță și pentru cheltuieli. Astfel, tinerii patroni, deși câștigă bine comparativ cu ceilalți tineri, nu cheltuiesc mai mult. Ei motivează aceasta fie prin lipsa timpului (*"pur și simplu nu am timp să cheltuiesc banii"* - M3, gr.3) fie prin nevoia de a mări capitalul, de a reinvesti sau de a rambursa creditele contractate. Nu ar fi foarte exagerat să se considere că tinerii patroni împărtășesc unele trăsături ale "eticii protestante".

În celelalte grupuri, principalele categorii de cheltuieli sunt:

- cheltuielile de subzistență: alimente, haine, întreținerea locuinței (pentru subiecții căsătoriți din ce în ce mai greu de acoperit):

"Sunt lucruri pe care nu putem să le cumpărăm; hainele sunt scumpe, o canadiană e aproape cât un salariu". [F2, gr.4].

- cheltuielile legate de creșterea copiilor (pentru subiecții care au copii):

"Fetița e în clasa I și îi trehuie multe, nu îmi ajung banii...". [F3, gr.4].

"Grădinița costă mult deși din varză, fasole, mazăre nu-i mai scoate". [F3, gr.6].

"Se cer multe la școală: serbări, fondul clasei". [F1, gr.6].

- distracțiile: plimbări, discoteci, filme, cofetărie, cărți, teatru (subiecții necăsătoriți).

Economiile

Nu a existat nici un participant (din nici un grup) care să fi reușit să facă economii, fie ca un mijloc de prevedere sau pentru o investiție mai substanțială. Patronii, care așa cum s-a arătat, au strategia de viață cea mai activă, sunt, dimpotrivă, plini de datorii. Ceilalți subiecți au "zero" economii:

"Am avut, le țineam la CEC. S-au terminat. Dacă a început băiatul școala a trebuit să le scoatem. Apoi plătește aia, plătește aia...". [F1, gr.6].

Protejarea de inflație

În general, această problemă a primit aceleași răspunsuri ca și în cazul modului de cheltuire a unei sume mari de bani. Subiecții care au avut o atitudine

activă, preferând să investească această sumă, s-au pronunțat și de această dată pentru investiții, considerând că aceasta este cea mai bună cale de a proteja eventualele economii împotriva inflației.

Ceilalți subiecți s-au orientat către moduri pasive de protecție a economiilor, precum: depozitul bancar, transformarea leilor în valută, cumpărarea de bijuterii de aur.

Împrumuturile

La începutul cercetării s-a considerat că a avea datorii este o strategie de supraviețuire, că este mai degrabă un mod pasiv sau cel mult reactiv de raportare la realitate, în sensul că se preferă a se face împrumuturi în loc de a se face bani.

Răspunsurile tinerilor participanți la interviuri au infirmat însă această optică.

Există într-adevăr această practică a împrumuturilor, dar mai mult cu caracter ocazional, pentru anumite urgențe, decât cu caracter sistematic, ca mod de a face frecvent față greutăților.

Cei care apelează frecvent la împrumuturi, fie la persoane fizice, fie la bănci, sunt patronii. Ei utilizează însă aceste împrumuturi nu pentru consumul obișnuit, ci pentru investiții în afacerile pe care le au sau pe care vor să le inițieze.

Tinerii muncitori au posibilitatea, în întreprinderea în care lucrează, să cumpere bunuri casnice (televizoare, frigidere) în rate. Ei nu apelează însă la această posibilitate întrucât le este foarte greu, la nivelul salariilor lor să plătească ratele lunare:

"Trebuie să dai avans 200.000 lei. Noi avem 200.000 salariu, îl dai dar după aia ce faci? Și luna următoare trebuie să încep să plătesc ratele, care cresc în fiecare lună, după cum crește dolarul. Și după aia ce faci?". [F2, gr.4].

Nici împrumuturile pentru procurarea unei locuințe nu le sunt accesibile:

"Au zis că la CEC dau acum împrumuturi cu dobânzi mici pentru cumpărarea de case. Am încercat acolo și mi-a zis că nu îmi dă împrumut decât dacă am un venit de 1.200.000 lei pe lună. Numai cei bogați pot avea împrumuturi". [F2, gr.6].

Accastă idee, că împrumuturile au devenit un lux pe care nu oricine și-l poate permite a fost exprimată frecvent, în toate grupurile:

"Merită să împrumuți dacă mai ai ceva bani, altfel nu". [M1, gr.1].

"Nu mă împrumut pentru că nu-i mai pot da înapoi". [F1, gr.4].

Este foarte adevărat, împrumuturile sunt accesibile numai celor bogați, care pot oferi suficiente garanții sau care au relații, influență. Împrumuturile, creditele, politica financiară în general, nu joacă în țara noastră nici un rol în ceea ce privește protecția socială sau stimularea micii inițiative private, pentru că, în fond, cine ar avea o mică întreprindere privată n-ar mai avea nevoie de protecție socială. Ar deveni din consumatori de resurse bugetare (ca în cazul șomerilor) furnizori de astfel de resurse (ca plătitori de impozite și taxe).

Civismul

Din subcapitolul referitor la profilul atitudinal al tinerilor studiați s-a văzut că ei sunt nemulțumiți de mediul social în care trăiesc, că ar dori o schimbare, o

ameliorare în această privință. Cu toate acestea, opiniile exprimate ulterior îi plasează într-o poziție mai degrabă pasivă, fiind prea puțin dispuși să se implice într-o astfel de schimbare.

Deși acceptă formal ideea de a activa într-o organizație civică (de sprijin pentru cei în suferință, de protecție a mediului înconjurător, de luptă împotriva corupției, de informare pe anumite teme deficitare, de apărare a drepturilor lor), sindicală sau politică, atunci când se pune problema în mod concret, ei se eschivează, pretextând diferite motive. Iată care este ierarhia (în ordinea frecvenței cu care apar) a acestor motive:

1. lipsa fondurilor și a mijloacelor materiale:

"Ar trebui bani pentru orice". [F3, gr.1].

"Orice inițiativă se blochează din lipsa banilor". [M1, gr.1].

"Orice astfel de organizație are nevoie de fonduri și acestea lipsesc". [F1, gr.2].

"Ca să faci ceva trebuie să începi de la aspectul legal, economic. Până și întâlnirile astea au nevoie de un spațiu, de niște aprobări". [F2, gr.2].

"E nevoie de bani. Măcar pentru a plăti telefonul". [F3, gr.2].

"N-ai cum să lupți decât cu bani. Trebuie bani". [M3., gr.6].

2. lipsa timpului disponibil:

"Suntem prea ocupați". [M1, gr.1].

"Poți să ajuți pe cineva dar cine muncește nu își permite". [M2, gr.4].

"Aș fi dispus, dar nu am timp". [M1, gr.6].

3. lipsa de rezultate, de eficiență:

"Ca să supraviețuiești trebuie să te adaptezi; bunătatea nu aduce nici un profit". [M2, gr.1].

"Cei care vor să facă bine sunt luați peste picior". [F1, gr.3].

"Am muncit mult, dar nu s-a apreciat efortul nostru pentru organizarea balului bobocilor; asta ne-a descurajat". [F1, gr.5].

"Degeaba am pus afiș la bloc să iasă lumea la curățenie, că nu iese nimeni". [F2, gr.4].

O mare parte de contribuție la eșecul acțiunilor civice o are existența corupției.

"Împotriva corupției nu va câștiga niciodată partea bună. Așa e de când lumea". [M2, gr.4].

"Începând cu doctorul care e corupt și până la primar. Poliția e coruptă". [M3, gr.4].

"Da, dar suntem prea mici. Sus se cumpără puterea". [F3, gr.5].

Au mai fost amintite: birocrăția care împiedică înființarea organizațiilor civice; lipsa de informație, de mediatizare a existenței și a activităților acestor organizații; lipsa de studii, de pregătire necesară pentru o astfel de activitate; asemănarea dintre aceste activități și fostele acțiuni de muncă patriotică din epoca socialistă.

Viața de familie

Deși familia are o mare importanță pentru ei, majoritatea tinerilor intervievați dorește să aibă propria locuință, să locuiască singuri, fără părinți, chiar înainte de căsătorie.

Nici unul dintre subiecți nu a respins ideea căsătoriei, a copiilor, a familiei proprii. Pentru nici unul dintre participanții necăsătoriți însă, aceste lucruri nu constituie o urgență, nu face parte din strategia lor imediată de viață:

"Mă voi căsători, dar mai târziu: după armată". [M3, gr.1].

"După ce am viitorul asigurat". [F2, gr.1].

"La 35 de ani". [M2, gr.1].

"Vreau să am mai mult timp liber, pe la 28 de ani". [F2, gr.1].

"De ce să zic vai de noi când pot să zic doar vai de mine?". [M1, gr.4].

Motivele care îi îndeamnă pe tineri să amâne întemeierea propriei familii până către 30 de ani sunt: studiile, nesiguranța economică și dorința de libertate, de a nu-și asuma prea devreme aceste responsabilități. Studentele din grupul 2 și-au exprimat temerea că familia le poate împiedica ascensiunea în carieră:

"Să zicem că eu îmi doresc o familie și ajung după terminarea facultății să am firma mea care îmi cere mult timp, azi într-o țară, mâine în alt oraș, sau cine știe cum. Ce soț îmi găsec eu care să stea în umbra mea, să-mi crească copiii sau ce educație mai am eu timp să dau copiilor?". [F2, gr.2].

Munca

În toate grupurile de tineri cu care s-a discutat, banii (salariile, veniturile) au fost considerați o componentă esențială pentru locul de muncă dorit, ocupând locurile I-II în ierarhia aspirațiilor legate de această problemă.

"Să ai pentru ce munci. Să ai satisfacții. Se spune că nu banul te face dar, practic, prin bani trăiești. Satisfacția muncii este concretizată în bani". [F1, gr.3].

Alte condiții pe care tinerii investigați le-au pus pentru locul de muncă preferabil au fost: colectiv bun, condiții de muncă bune (curățenie, ambianță plăcută), posibilități de afirmare (gr.2 - studenți), siguranță (gr.4 - muncitori), program comod, muncă ușoară, să-ți placă ceea ce faci.

În privința **strategiei** prin care s-ar putea face rost de un astfel de loc de muncă, subiecții nu au putut da un răspuns unic.

Foarte mulți consideră că este ceva mai mult sau mai puțin întâmplător, care nu depinde de ei, ci de șansă, de sprijinul familiei, de pilele pe care le ai (în special gr.4 - muncitori, gr.1 - tineret rural și gr.6 - șomeri).

Mulți au apreciat însă (în special gr.5 - elevi din București, gr.2 - studenți și gr.3 - patroni) că șansele de a realiza acest deziderat depind de ei, de forța caracterului pe care îl are fiecare:

"Șansele depind de caracter". [F3, gr.1].

"Omul să fie pregătit să răzbească". [M5, gr.3].

Rolul **studiilor** în obținerea unui bun loc de muncă a fost apreciat diferit. Pentru majoritatea licenților intervievați (gr.1 și 5) alegerea liceului pe care îl urmează a fost puternic influențată de voința părinților. Pentru toți însă, intrarea la o facultate este o opțiune personală obligatorie, o prioritate absolută.

Urmarea unei facultăți este o rețetă aproape sigură de succes pentru participanții la grupurile 4 - muncitori și 6 - șomeri:

"Nu pot să mă compar eu, cu școală profesională cu unul care a terminat facultatea...are alte cunoștințe, și relații sociale...își găsește mai repede de muncă...". [F1, gr.4].

"Studiile ajută foarte mult. Nu eram șomeri, dacă aveam studii" [F2, gr.6].

Poziția celorlalte grupuri este mai nuanțată. Studenții apreciază că *"dacă ai terminat bine o facultate normal e să-ți găsești de lucru, dar depinde cât de bine te pregătește o facultate"*. [M2, gr.2]. Patronii consideră că o facultate *"îți deschide niște porți"*. [F1, gr.3], *"nu te învață nimica, doar să înveți mereu și să privești altfel lucrurile"*. [M2, gr.3].

"O facultate îți oferă biletul pentru a te urca în tren. Te urci dacă vrei, dacă poți, dacă ajungi la timp la gară. Dar este acel bilet pe care îl ai la tine". [M1, gr.3].

În privința mobilității profesionale, majoritatea grupurilor (cu o singură excepție) s-au declarat de acord cu schimbarea locului de muncă, a profesiei, a localității în care locuiesc, dacă acest lucru le-ar deschide perspective profesionale mai bune. Excepția de care vorbeam este constituită de către grupul 4 (muncitori):

"Nu putem să ne schimbăm meseria pentru că nu cunoaștem un loc de muncă mai sigur". [M3, gr.4].

"Nu sunt informații, nu avem curaj". [F3, gr.4].

Obiective prioritare în strategia de viață

Din acest punct de vedere, grupurile s-au împărțit în două categorii:

a) Conturarea unei strategii de viață la limita supraviețuirii, obiectivele fiind procurarea unor condiții indispensabile unui trai cât de cât decent: casă, mobilă, serviciu, resurse pentru întreținerea și educația copiilor (grupurile 4 - muncitori și 6 - șomeri).

b) Obiective ce depășesc limita supraviețuirii, reflectând un orizont mai complex de aspirații, în care se înscriu: promovarea în cariera profesională, urmarea unui nivel superior de studii, începerea sau extinderea afacerilor, independența economică, întemeierea unei familii proprii, călătorii (clevii, studenții și patronii - grupurile 1, 2, 3 și 5).

Pentru realizarea obiectivelor propuse, tinerii chestionați așteaptă sprijin de la părinți, prieteni, profesori sau, atunci când aceștia *"n-au de unde, de la Cel de sus"*, [F3, gr.4]. Singurele grupuri care s-au pronunțat pentru capacitatea de a se descurca singuri, fără să aștepte un sprijin din afară au fost studenții și patronii:

"Societatea e indiferentă. Sunt și piedici obiective, dar cele mai importante sunt în noi: în felul nostru de a fi, în nepăsare, în egoism". [F1, gr.2].

"Nu aștept sprijin din partea altora, numai a mea". [M4, gr.3].

"Baza realizării unui om stă în el însuși. Nu societate, nu părinți, nu prieteni". [M1, gr.3].

Menționăm că statul nu a fost amintit în mod spontan ca o posibilă sursă de sprijin.

Politica socială în favoarea tinerilor

Propunerile tinerilor referitor la constituirea unei politici în favoarea lor au vizat în principal, următoarele domenii:

Educația:

- școlile să fie mai bine dotate din punct de vedere material, cu laboratoare, ateliere, săli de sport și echipament sportiv, computere etc.
- posibilitatea de a alege materiile de studiu, prin constituirea unor pachete opționale:
  - crearea unui mod mai stimulativ de a recompensa rezultatele bune la învățătură: bani, excursii, premii în obiecte, echipamente;
  - un mai mare accent pe pregătirea practică în timpul facultății; găsirea unor posibilități de a implica patronii, firmele, în acest proces de "învățare a meseriei":
"Învățăm lucruri inutile toată facultatea, abia în anul 5 apucăm să auzim de cele de bază". [M1, gr.2].
  - eliminarea corupției din școli și respectarea strictă a criteriilor de valoare:
"...să nu mai fie chestia aia cu damigeana, cu săpunul, ca să fie copilul premiant". [M1, gr.3].
  - o mai mare rigoare și disciplină.

Protecția socială:

- mărirea alocațiilor pentru copii;
- mărirea burselor pentru elevi și studenți;
- acordarea de abonamente și foi de drum elevilor și studenților, dar fără birocrația actuală:
  - construirea de cămine și îmbunătățirea condițiilor de cazare.

Munca:

- crearea de noi locuri de muncă: redeschiderea fabricilor, inițierea de lucrări publice:
  - organizarea de cursuri de calificare și recalificare;
  - respectarea cu strictețe a criteriului competenței în angajări și concedieri;
  - eliminarea discriminărilor față de femei:
"Nu angajează femei în construcții. Am vrut să mă angajez dar nu m-au primit. La fel la aștia care vinde și cumpără case...". [F1, gr.6].
  - siguranța și stabilitatea serviciului;
  - obligarea celor în vârstă să se pensioneze, dacă îndeplinesc condițiile legale;
  - trimiterea în șomaj să țină cont de greutățile familiale.

Sprrijinirea afacerilor mici și mijlocii:

- reducerea impozitelor;
- acordarea de credite avantajoase pentru investiții cumpărare de utilaje
- încurajarea investitorilor autohtoni.

- scăderea presiunii asupra tinerilor întreprinzători, eliminarea corupției:

"Pentru tinerii întreprinzători statul ar trebui să facă un singur lucru: să îi lase în pace. Ajutor nu e în stare să dea, măcar să îi lase în pace", [M3, gr.3].

"Da dom'ne, sunt niște legi, le respect, îmi plătesc dările către stat, dar să nu vină unii după alții - Garda Financiară, Poliția economică, Controlul calității, O.P.C., controlul sanitar-veterinar, pompierii - nu pentru amenzi, ci pentru ciubuc". [M1, gr.3].

- îmbunătățirea legislației, simplificarea birocrăției:

"Nimeni nu vine să-ți explice clar ce trebuie să plătești, ce trebuie să faci ca să nu încalci legea. Este o mafie birocratică în scopul de a stoarce bani, de a pândi greșeala, ba chiar te împinge în greșeală". [M4, gr.3].

Politica fiscală și financiară:

- stoparea inflației;
- subvenții pentru bunurile de primă necesitate;
- scăderea impozitelor;
- indexarea integrală a salariilor;
- credite pentru locuințe cu dobânzi mici și pe termen lung, iar ratele calculate la nivelul suportabilității pentru un salariu mediu.

Aspectul organizatoric și informațional:

- descentralizare;
- un birou pentru problemele tineretului la fiecare primărie;
- mai multă informație privind domeniile de interes pentru tineri, inclusiv prin mass-media.

În mod firesc, propunerile fiecărui grup au fost influențate de specificul statutului socio-ocupational al participanților. Este de remarcat că majoritatea propunerilor vizează un sprijin mai degrabă extensiv din partea statului, o mai mare implicare a acestuia, în special din punct de vedere material. Unele sugestii sunt contrare spiritului reformei (sau, cel puțin, terapiei de șoc) indicând o anumită nostalgie pentru statul paternalist. Este singulară poziția grupului 3 (patroni) care nu vor nimic de la stat, ci numai să fie lăsați în pace.

CONCLUZII

Omogenitatea tineretului

Tinerii participanți la discuțiile de grup împărtășesc multe atitudini comune legate de principalele domenii și împrejurări ale vieții. Aceste atitudini comune izvorăsc din statutul comun al grupului lor de vârstă, dar și din faptul că sunt membri ai aceleiași societăți aflate într-o perioadă de tranziție plină de dificultăți și de provocări.

Amintim dintre aceste atitudini comune:

- nemulțumirea față de nivelul lor material de trai;
- satisfacția față de relațiile cu părinții, în ciuda diferențelor conștientizate de mentalități și generație:
- atașamentul față de familie, căsătorie și nașterea copiilor, deși majoritatea se pronunță pentru amânarea acestor momente din viață lor până în jurul vârstei de 30 de ani;
- rolul relativ secundar jucat de prietenie în viața tinerilor, cu toate că aceasta reprezintă o valoare importantă pentru ei;
- o anumită tendință de izolare în interiorul grupului familial și al preocupărilor cotidiene, tendință vizibilă și prin lipsa de varietate și amploare a activităților de timp liber;
- nemulțumirea față de modul în care se desfășoară activitatea de învățământ;
- aprecierea nefavorabilă a mediului de muncă, apreciat ca obstructionant relativ la tineri;
- atitudinea critică față de mediul social-politic, principalul viciu semnalat fiind corupția;
- tinerii participanți la interviuri și-au manifestat neîncrederea în respectarea drepturilor omului în țara noastră; această neîncredere ilustrează de fapt neîncrederea în instituțiile statului responsabile de protecția cetățeanului, de menținerea ordinii și legalității; principalele drepturi considerate a fi încălcate sunt cele de natură socială: drepturile copiilor, ale tinerilor căsătoriți [gr.3], drepturile elevilor, protecția grupurilor defavorizate;
- atitudinea indiferentă, pasivă față de activitățile civice și față de participarea socială și politică;
- tinerii investigați au făcut o diferență clară între privatizarea ca idee, ca principiu, și privatizarea așa cum s-a realizat ea, în mod practic, în țara noastră până acum. Dacă, în principiu sunt de acord cu privatizarea, fiind conștienți că, în ciuda unor urmări negative, este, totuși, singura soluție de redresare a economiei românești - majoritatea consideră modul în care s-a făcut privatizarea (în special "marea privatizare" prin cupoane, realizată de guvernul Văcăroiu) ca pe o "mascaradă";
- cel mai mare motiv de nesiguranță rămâne, în toate grupurile, inflația necontrolabilă;
- participanții s-au caracterizat printr-o atitudine ostilă față de romii: tensiunile cu maghiarii sunt considerate a fi induse în mod artificial, din interese politice; totuși, maghiarii trebuie să aibă obligația de a ști să vorbească limba română, ca cetățeni ai României;
- subiecții din toate grupurile s-au declarat favorabili integrării României în organisme euro-atlantice.

Diferențieri atitudinale

În ciuda acestor puncte comune (care confirmă, în multe privințe, rezultatele cercetării cantitative), există multe diferențe între atitudinile generale exprimate de către cele șase grupuri investigate. Aceste diferențe ilustrează ipoteza conform

căreia între statutul socio-demografic și profilul atitudinal există o strânsă legătură. Iată care sunt, pe scurt, principalele diferențieri:

Grupul 1 (tineret rural):

Subiecții acestui grup s-au declarat mai satisfăcuți de nivelul lor de trai, comparativ cu celelalte grupuri. Nu am reușit să determinăm dacă aceasta se datorează exclusiv realității, sau dacă nivelul de aspirații al acestui grup, din acest punct de vedere, este mai scăzut.

Tinerii din mediul rural se simt încorsetați într-o familie încă dominată de valorile tradiționale apărute de părinții cu care au neînțelegeri bazate tocmai pe aceste diferențe de mentalitate. Mediul social imediat le oferă prea puține satisfacții: o familie cu care nu comunică, un liceu fără perspective, șanse reduse de a urma o facultate, activități de timp liber monotone și limitate de opoziția părinților sau de unele condiții particulare (cum ar fi agresivitatea romilor din satele din jurul capitalei). Munca în agricultură este lipsită de atractivitate pentru ei și consideră că viața la țară le oferă un confort redus și puține posibilități de dezvoltare culturală.

Aceste împrejurări fac din acești tineri niște neadaptați la mediul lor social, totuși ei tinzând să-și depășească condiția și să părăsească cât mai repede acest mediu, atrași de un mod de viață diferit (în speță, urban).

Comparând profilul atitudinal rezultat în urma cercetării calitative cu cel corespunzător din cercetarea cantitativă (P1 - comunitarul) observăm multe trăsături comune, dar și o diferență notabilă: tinerii din grupul 1 respectă tradițiile, dar mai mult din obligație, nu dintr-un imperativ interior. Aspirațiile lor se îndreaptă către ruperea de tradiții. De aceea putem considera acești tineri apropiați mai curând de tipul mertonian al rebelului.

Grupul 2 (studenți):

Nivelul superior al studiilor creează premisele pentru un profil atitudinal diferit. Deși și studenții sunt în general nemulțumiți de nivelul lor de trai, de modul în care se desfășoară lucrurile în facultate și în societate, ei cred că șansele de afirmare socială ale tinerilor există, cel puțin în anumite sectoare ale economiei.

Ei sunt adepți necondiționați ai privatizării și ai economiei de piață, concurențiale, care pare a reprezenta, în opinia lor, un adevărat panaceu. Totuși, nu sunt interesați în primul rând de avere sau de standardul material; ceea ce îi interesează în primul rând este posibilitatea de a face carieră, de a promova din punct de vedere profesional.

Principalele trăsături ale acestui grup îl apropie în mod esențial de profilul atitudinal corespunzător statutului său socio-ocupational, și anume, P3 (inovatorul).

Grupul 3 (patroni):

O atitudine asemănătoare cu studenții au manifestat și tinerii patroni, deși numai câțiva dintre ei au studii superioare. Cu toate că sunt foarte critici în raport cu mediul social politic, cu instituțiile și cu legislația, ei rămân încrezători și optimiști.

Ei au un adevărat cult pentru muncă și pentru bani, celelalte domenii și aspecte ale vieții (familia, prietenii, distracțiile) trecând pe planul II.

Cercetarea calitativă a integrat acest statut socio-ocupațional în profilul atitudinal al inovatorului, într-o măsură chiar mai mare decât studenții.

Grupul 4 (muncitori):

Tinerii din acest grup au de înfruntat două dificultăți majore: sărăcia și spectrul șomajului. Aceste două împrejurări modelează întregul lor profil atitudinal.

Sărăcia este determinată de nivelul redus al salariilor lor și este agravată de condițiile familiale, pentru subiecții căsătoriți și/ sau cu copii.

În ceea ce privește cealaltă dificultate, cercetarea noastră a arătat că, uneori, amenințarea cu șomajul poate fi mai nocivă decât șomajul însuși.

Pentru gravele lor probleme tinerii muncitori culpabilizează organizarea inechitabilă a societății, politica greșită, străinii care ne-au invadat țara, corupția.

Viitorul le inspiră teamă și punctele fixe în jurul cărora vor să se învârtă lumea lor, sunt familia și un loc de muncă stabil. Privatizarea li se pare un proces în multe privințe riscant și nu rareori își manifestă nostalgia după un sistem social de tip socialist.

Toate punctele esențiale ale profilului P4 (alienatul) au fost regăsite în acest grup, confirmând astfel rezultatele cercetării cantitative.

Grupul 5 (elevi din București)

Pentru acești tineri problema fundamentală de viață este intrarea la facultate. Datorită nivelului de trai redus nu știu însă dacă părinții lor vor fi capabili să-i întrețină pe durata facultății. Tot nivelul redus de trai i-a făcut pe unii dintre ei să renunțe deliberat la profesia preferată pentru a-și încerca șansele într-una mai puțin atractivă, dar mai bănoasă.

Conflictul dintre aspirații și realitate este mai pregnant în cazul lor decât în cazul elevilor din mediul rural deoarece, învățând în București, tentațiile sunt mai mari și mai prezente. Îi putem numi cu adevărat "tineri furioși", această furie fiind dovedită de virulența criticilor lor la adresa mediului social-politic, critică ajunsă până la propunerea, ca soluție de asanare a vieții social-politice din țara noastră, a unui regim autoritar.

Toate aceste trăsături confirmă apartenența acestui statut ocupațional la profilul atitudinal P7 (anomicul).

Grupul 6 (șomeri)

La fel ca și în cazul tinerilor muncitori, și tinerii șomeri au o situație foarte grea din punct de vedere material și social. Sunt profund nemulțumiți de felul în care au decurs lucrurile în țara noastră, totuși, gradul lor de revoltă este mai scăzut decât cel al liceenilor din București. Ca și în cazul tinerilor muncitori, activitățile de timp liber sunt practic inexistente. În multe privințe însă, au o atitudine mai pozitivă față de viață decât grupul de muncitori: își caută de lucru, vor să învețe, să-și schimbe profesia. Un participant din acest grup activează în organizația de tineret a unui partid politic.

Și acest grup a confirmat în linii mari rezultatele cercetării calitative, care îl înscriu în profilul atitudinal P6 (evazionistul).

De la atitudini la strategii de adaptare

Statutul socio-ocupațional și profilul atitudinal al grupurilor joacă un rol important în conturarea strategiilor lor de viață. Dacă am face o ierarhie, de la modul activ de raportare la viață și până la pasivitate, ordinea grupurilor ar fi următoarea: patroni, studenți, liceeni din București, tineret rural, șomeri, muncitori.

Tendința activă, pregnantă la patroni și studenți, se caracterizează prin:

- utilizarea banilor pentru investiții;
- venituri obținute din surse variate, prin efort propriu;
- independență materială;
- cheltuieli dincolo de limita subzistenței;
- utilizarea creditelor;
- încredere în capacitatea proprie de a găsi un loc de muncă și de a se realiza profesional;

- mobilitate profesională;
- optimism în percepția viitorului;
- se bazează pe ei înșiși în realizarea obiectivelor propuse;
- vor o cât mai redusă implicare a statului în viață și activitățile lor.

Tendința pasivă, pregnantă la muncitori și șomeri, se caracterizează prin:

- utilizarea banilor pentru consum;
- venituri obținute dintr-o sursă unică sau din protecție socială;
- dependența materială de părinți;
- cheltuieli la limita subzistenței;
- reticența în utilizarea creditelor;
- găsirea unui loc de muncă potrivit aspirațiilor lor nu depinde, în opinia lor, de ei, ci de noroc sau pile;
- nu se simt capabili să fie mobili din punct de vedere profesional;
- pesimiști în privința viitorului;
- se bazează pe sprijinul exterior în atingerea obiectivelor propuse;
- așteaptă o cât mai puternică implicare a statului, în special în protecția socială, într-un mod extensiv, prin mărirea și înmulțirea prestațiilor.

Între aceste două tendințe clare se situează, într-un mod mai nuanțat, celelalte grupuri, care combină trăsături active și pasive.

Priorități pentru politica de tineret diversificată

Ținând cont de toate aceste concluzii, referitoare la atitudinile și strategiile de viață ale tinerilor investigați, observând problemele specifice ale fiecărui grup cu care s-a discutat, se pot face unele sugestii în planul priorităților politicii sociale pentru tineret:

Tineretul rural

- asigurarea condițiilor unei educații egale calitativ cu cea din mediul urban;
- este importantă, de asemenea o îmbogățire a vieții culturale de la sate;

● trebuie create condițiile asigurării unei vieți confortabile și atractive pentru tineri în mediul rural:

● sprijinirea investițiilor în agricultură, prin credite accesibile pentru procurarea utilajelor, îngrășămintelor etc.;

● servicii sociale de consiliere pe probleme de familie;

● ameliorarea activității poliției în mediul rural.

Studentii

● revizuirea programelor și, în general, a întregii organizări a învățământului superior în scopul decongestionării timpului studenților și a unei mai bune pregătiri practice:

● flexibilizarea programelor de lucru pentru a asigura un acces mai mare a studenților pe piața muncii:

● credite pentru studii și afaceri;

● o mai bună corelare a nivelului bursei cu nivelul la învățatură.

Patronii

● scăderea impozitelor;

● acordarea de credite avantajoase pentru investiții, cumpărare de utilaje;

● încurajarea investitorilor autohtoni;

● scăderea presiunii asupra tinerilor întreprinzători, eliminarea corupției;

● îmbunătățirea legislației, simplificarea birocrăției.

Muncitorii

● cursuri de reorientare profesională organizate gratuit sau la prețuri reduse;

● consultanță în privința reorientării profesionale;

● o mai bună informare asupra mecanismelor economiei de piață;

● sprijinirea tinerelor familii cu mulți copii;

● stimularea activității sindicale și a altor organizații civice în întreprinderi;

● inițierea unui management interactiv;

● democratizarea relațiilor de muncă.

Liceenii

● îmbunătățirea bazei materiale a școlilor;

● restructurarea programelor:

● o modalitate mai puțin formală de desfășurare a instruirii practice;

● o mai bună legătură între profilurile liceelor și piața muncii;

● un sistem stimulativ de recompense pentru elevii merituosi;

● democratizarea relațiilor din învățământ;

● susținerea înființării și activității unor organizații și asociații de informare și apărare a drepturilor elevilor:

● antrenarea elevilor în acțiuni civice;

● creșterea rolului școlilor în organizarea timpului liber al elevilor.

Șomerii

● participarea șomerilor la activități de interes comunitar;

● cursuri de calificare și recalificare;

- sprijinirea (prin acordarea de credite, consultanță etc.) a lansării de către șomeri a unor mici întreprinderi sau a altor afaceri, în toate domeniile de activitate:
- consultanță pentru reconversie profesională;
- încurajarea participării tinerilor șomeri la asociații de apărare a propriilor drepturi, culturale, sociale etc.

Idcile enunțate mai sus, nu sunt decât câteva obiective prioritare pentru politica diversificată pentru tineret. Căile concrete de acțiune, instrumentele, resursele, mecanismele instituționale, pentru transpunerea acestor obiective în practică sunt încă nedefinite. Rămâne ca o concluzie importantă aserțiunea că tineretul nu trebuie considerat ca un bloc monolitic, pentru care orice măsură care este bună în principiu este bună pentru toți. Fiecare categorie de tineri are propriile sale probleme și puncte sensibile. Politica socială pentru tineret trebuie să ia în considerare aceste particularități și să ajute tinerii să depășească dificultățile specifice, prin promovarea unor mecanisme mai active, care să îi implice mai mult pe tineri în rezolvarea propriilor probleme.